

Nytt nyhetsbrev

Här kommer vårt andra nyhetsbrev. Den här gången redogör vi för tankarna bakom kommande förändringar i lagstiftningen för äldreomsorg. Förändringarna förväntas medföra väsentliga förbättringar i vården av de mest sjuka äldre i kommunal äldreomsorg. Ibe Lager har gjort denna sammanställning och har även djupdykt i Svenska Palliativregistrets data. Tyvärr tycks tecknen på kvalitetsförbättringar i Simrishamns palliativa vård dröja ett tag till.

Hospice Österlen har förresten en ny angelägen verksamhet. Sedan årsskiftet har vi tagit över Snackecaféerna från Simrishamns kommun. Bertil Jönsson håller i denna verksamhet och han beskriver vad det hela handlar om.

Vi inleder också presentationen av alla som sitter i styrelsen för stiftelsen och som på olika sätt är involverade i vår verksamhet. Vi börjar med undertecknad och fortsätter sedan med nya presentationer i kommande nyhetsbrev.

Sedan ett litet tips. Du som är intresserad av vad som händer i den palliativa vården och i vården och omsorgen för äldre, i Simrishamn och i landet i övrigt, bör besöka våra seminarier. Redan den 30 maj har vi ett högintressant sådant. Du kan läsa om detta sist i detta nyhetsbrev.

Nästa nyhetsbrev kommer i juni 2024.

Christer Neleryd, ordförande Stiftelsen Hospice Österlen

Den nya Äldreomsorgslagen

I samband med Covid-19 pandemin framkom att det saknades tydlighet om vilka grundläggande krav som äldreomsorgen ska utgå från. För att förtydliga äldreomsorgens uppdrag och innehåll och också skapa förutsättningar för en nationell likvärdig vård med hög kvalitet har man i en statlig utredning (SOU 2022:41) föreslagit att det ska finnas en särskild lag om äldreomsorg. Som det nu är regleras äldreomsorgen i Socialtjänstlagen och det är kommunerna som har ansvar för vård och omsorg av äldre. I den nya lagen avser man att tydliggöra kommunernas ansvar på ett tydligare sätt än tidigare. Lagen föreslås att träda i kraft 2024.

Bakgrunden till den nya lagen ligger i IVO:s (Inspektionen för Vård och Omsorg) tillsyn av äldreomsorgen som gjordes under och efter Covid-19 pandemin. Man fokuserade då på särskilt boende och gick igenom 283 kommuner i Sverige. Resultatet av IVO:s tillsyn är nedslående. Exempelvis saknar vård- och omsorgspersonalen i 94% av kommunerna tillräckliga kunskaper i vård och omsorg av äldre och i allmän palliativ vård. Tillgången till läkare är otillräcklig i 78% av kommunerna och läkemedelsgenomgångar saknas i 90%. I lika stor utsträckning saknar personalen tillräcklig information om brukarnas egna önskemål om

vård och behandling och brytpunktssamtal sker sällan. Detta resulterar i onödiga akutbesök på sjukhus och utredningar och behandlingar som inte gagnar patienten.

Grunden i den nya äldreomsorgslagen är att vården och omsorgen ska inriktas mot:

- att ha ett förebyggande perspektiv.
- att personen ska få leva ett värdigt liv och känna välbefinnande.

Enligt det nya lagförslaget ska begreppet Primärvård (PV) få en utökad betydelse på så sätt att PV ska svara för behovet av medicinska bedömningar, behandlingar, vård och omsorg som inte kräver särskilda medicinska resurser, både inom kommunerna och regionerna. Primärvård kommer således att bedrivas både på regional nivå (vårdcentraler, mödrahälsovård, barnhälsovård) och inom kommunerna (särskilt boende, hemsjukvård). Regionerna ska fortfarande ha ansvar för läkarmedverkan men deras ansvar för att tillhandahålla läkare inom den kommunala primärvården kommer att skäras. När den nya äldreomsorgslagen träder i kraft kommer förhoppningsvis vård och omsorg i kommunal regi (kommunal primärvård) att förbättras, speciellt när det gäller tillgången till läkare.

KASAM - känsla av sammanhang.

Enligt den nya äldreomsorgslagen är ju en grundprincip att vård och omsorg ska ha inriktning mot ett värdigt liv med bästa möjliga välbefinnande. Många som bor i särskilt boende eller har hemsjukvård har problem med olika sjukdomar som orsakar lidande både fysiskt som smärta, psykiskt som oro och existentiellt som frågor om mening med livet. Kan

Här kommer begreppet KASAM, som myntades av sociologen Aaron Antonovsky, in i bilden. Han studerade vad det är som gör att människor, trots svåra situationer, kan må relativt bra och fann att känslan av sammanhang har stor betydelse. Enligt begreppet KASAM är det huvudsakligen tre komponenter som har betydelse:

- Begriplighet. Det som sker är förutsägbart och begripligt, både för en själv och för närstående och också för all vårdpersonal. Man måste förstå vad som pågår och varför. En situation behöver inte vara önskvärd men man måste förstå varför den sker.
- Hanterbarhet. Man måste veta och känna att det finns resurser tillgängliga för att förbättra tillståndet. Det gäller inte bara egna inre resurser utan också stöd från närstående och vårdpersonal. Ensamhet och isolering minskar hanterbarheten.
- Meningsfullhet. Att man kan se en mening och ett sammanhang i det som sker och att till och med svåra händelser kan upplevas som meningsfulla och att ta itu med. Man ska försöka att acceptera att läget är som det är och kan då omvärdera vad som

egentligen är viktigt i livet, som att känna att man fortfarande är betydelsefull för andra, vilket ger en mening.

För att enligt äldreomsorgslagens intentioner kunna inrikta vården mot största möjliga välbefinnande måste man mera inrikta sig mot det som har med välbefinnande att göra och inte som nu oftast är fallet huvudsakligen mot lindring av fysiska, psykiska och existentiella problem. Här har vårdpersonalen en mycket viktig uppgift att fylla och genom att använda begreppet KASAM i den dagliga vården kan man förbättra livskvaliteten för många äldre, trots problem med många olika sjukdomar. Före detta krävs goda personalresurser, bra vidareutbildning och hög kontinuitet.

Nyligen har man inom socialdepartementet tagit ställning till förslaget om den nya äldreomsorgslagen och tänker skjuta på beslutet att införa den i praktiken. Man uppger att de tankar och målsättningar som finns i utredningen har stor betydelse men anser inte att det ska behövas en särskild lag om äldreomsorg. Man tar i stället de förslag som framkommit i utredningen och lägger in dessa i Socialtjänstlagen.

Vi får nu hoppas på att de förslag som tagits fram inför den nya äldreomsorgslagen, det vill säga att förtydliga äldreomsorgens uppdrag, kommer att införas i Socialtjänstlagen och att de målsättningar som lagts fram i utredningen SOU 2022:41 blir verklighet och kan ge oss en trygg och värdig vård inom äldreomsorgen.

Aktuella data från Palliativregistret

Palliativregistret, där vårdpersonal regelbundet besvarar en enkät som handlar om hur vården har varit den sista levnadsveckan, uppdateras fortlöpande. När det gäller Simrishamns kommun visade vi ett urval av svaren i föregående nummer av nyhetsbrevet. Här aktuella data:

Andel boende (SÄBO) där smärtskattning gjorts sista levnadsveckan (kvalitetsmål 100%)

	Simrishamn	Region Skåne	Riket
November 2022 - oktober 2023	58%	73%	65%
Mars 2023 - februari 2024	58%	73%	66%

Andel boende där munhälsobedömning gjorts senaste levnadsveckan (mål 100%)

November 2022 - oktober 2023	46%	66%	62%
Mars 2023 - februari 2024	53%	68%	62%

Andel boende som undersökts av läkare senaste levnadsveckan

November 2022 - oktober 2023	51%	73%	65%
Mars 2023 - februari 2024	51%	74%	65%

När det gäller dessa kvalitetsmål har det således inte skett någon förbättring i Simrishamn jämfört det vi redovisade i det föregående nyhetsbrevet. Vi följer det hela framgent.
Ibe Lager

Snackecaféer

Samtalscaféerna i Simrishamn är ett forum för personer i åldern 65-plus och syftar till att minska den ofrivilliga ensamheten bland seniorer. Idén med Snackecaféerna kommer från en liten stad i England som heter Frome som jag hade utbyte med under tiden som jag, i Simrishamns kommun, drev projektarbetet om ensamhet. Syftet är att vi ska nå ut till ensamma personer och få deras vardag att fyllas med stimulans med fokus på att man träffas och "Snackar". Vi behöver alla träffas och ha social samvaro. Det är enligt forskning essentiellt för den psykiska och fysiska hälsan.

Vid träffarna har vi ett tema och en föreläsare. Många gånger är det föreläsare från Hospice Österlen men också föreläsare utifrån. Ofta är mötena välbesökta och det är vi stolta över. Föreläsaren brukar tala i ca. en timma och därefter diskuteras dagens tema och "snacket" är i gång. Temat för dagen kan variera och innefattar allt från allvarliga saker som t.ex. brister i sjukvården till berättelser om en världsomsegling. Mycket omtyckt är också att föreläsaren berättar om sitt liv och vad som givet avtryck i hans eller hennes liv. Ibland är det musik och sång. Vi har haft flera välkända författare, vilket har uppskattats.

Vi har fyra Samtalscaféer eller Snackecaféer, som vi säger på skånska. Varannan onsdag träffas vi på Mårtens Kök och Café i Simrishamn kl. 14.00-16.00. I Sankt Olof träffas vi varannan onsdag kl. 09.30-11.30 på Hembageri & Café Byvägen 35. På Norrmans café i Gärnsnäs träffas vi varannan tisdag kl. 14.00-16.00. I Kivik träffas vi varannan måndag kl. 13.30-15.30 på Kiviks Café och Bageri.

Snackecaféerna drivs sedan årsskiftet i Stiftelsen Hospice Österlens regi med undertecknad som samordnare. Dessförinnan var det Simrishamns kommun som stod som arrangör.

Vi planerar nu för resten av vårterminen och kikar redan så smått vad som ska ske i höst. Spännande!

Bertil Jönsson

Christer Neleryd, ordförande i stiftelsen, presenterar sig själv:

Jag föddes 1946 och växte upp i en stillsam del av Malmö - Slottsstaden. Under tonåren blev det mest tid för fotboll, bordtennis, fri idrott och DX-ing, förutom för skolan förstås. Jag tog så småningom studenten och på universitetet valde jag en utbildning som låg i tiden, socionom. På 1970-talet var nämligen samhällsdebattens fokus riktad på våra allra svagaste och hjälpbehövande medborgare.

Yrkesvalet har jag aldrig ångrat. Det har varit en resa med många intressanta hållplatser, bland andra Malmö (ekonomiskt bistånd, barn som far illa, dysfunktionella familjer, vårdnadstvister), Lund (missbruksvård, ungdomsfrågor, familjevåld, bostäder för människor med sociala problem), Ystad (chef för vård och omsorg), Region Skåne/Kommunförbundet Skåne (kvalitetsfrågor i vården) och Socialstyrelsen i Stockholm (äldre frågor på nationell nivå).

I sjukvården träffade jag en gång ett verkligt dreamteam bestående av överläkare/sjuksköterska/kurator. Deras diskreta och eminenta samarbete och deras respekt för varandras yrkeskunnande övertygade mig om att socialt arbete blir allra bäst när det bedrivs i samverkan med andra verksamheter, exempelvis sjukvård. Detta har sedan blivit en slags röd tråd i mitt arbetsliv.

Ett välfärdssystem måste kunna stödja människors varierande behov i olika skeden i livet. När det gäller palliativ vård i livets slut är det tyvärr inte alltid så. Detta gäller nästan hela Sverige. Enligt Inspektionen för vård och omsorg är det speciellt problematiskt i den allmänna palliativa vården, som bland annat bedrivs inom äldreomsorgen. Personalens utbildning är ofta otillräcklig, liksom samverkan mellan sjukvårdens läkare och kommunens sjuksköterskor och undersköterskor. Här har Stiftelsen Hospice Österlen en viktig uppgift som pådrivare och rådgivare.

Sedan 2010 är jag bofast i Baskemölla. Som pensionär har jag äntligen hamnat på rätt plats. Redan på 1950-talet, när jag tillbringade somrarna här med mina föräldrar, fascinerades jag av Österlen, dess bonde- och fiskarekultur, dess sköna natur, historia och mystiska skrönor. Samtidigt hade, och har, Österlen också en spännande doft av den stora världen. Jag har genom åren ofta kommit tillbaka hit men nu *bor* jag äntligen här.

När inte Hospice Österlen upptar min tid umgås jag med familj och vänner, vandrar i naturen, läser, ser på teater och film (tyvärr inte i Simrishamn) eller lyssnar på musik (opera och klassiskt men också jazz, rock och heavy metal). Kulturen hjälper mig att reda ut alla mina tankar och känslor om oss mångfacetterade människor, om vårt samhälle och om vårt ändliga liv.

Kommande aktivitet

Den 30 maj kl. 13 – 16 kommer Stiftelsen Hospice Österlen att anordna ett seminarium:

“När ska vi få en trygg och värdig vård för alla i livets slutskede” ?

Plats: Kyrkans hus i Simrishamn.

Seminariet vänder sig till allmänheten, sjukvården, politiker och beslutsfattare i Skåne.

Utgångspunkten för seminariet är den journalgranskning som gjorts av Christel Wihlborg, överläkare Palliativ vård i Ystad, som visar på stora brister i vården i livets slutskede. En pejling kommer att ske med sakkunniga från Socialstyrelsen och Lunds läkaresällskap samt beslutsfattare i Simrishamns kommun och Region Skåne och efter detta en allmän diskussion.

Mera detaljer om programmet kommer senare.